

DOI: 10.55666 folklor.1174731

AFYON İLİ BAYAT İLÇESİ TÜRKMEN KİLİMLERİNİN KOMPOZİSYONLARININ TASARIM İLKELERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Zeynep BALKANAL*

Öz

Tasarımın günlük kullanım eşyaları, giyim kuşam, el sanatı ürünleri, iç-dış mimari, kitaplar vb. akla gelebilecek tüm yaşamlarla ilgili her şeyde olduğu bir gerçektir. Kompozisyonların tasarım ilkelerine uygun olarak yapılması hem ergonomik hem de kişisel zevkler açısından daha fonksiyonel olmaktadır. Tasarım ilkeleri tekrar, ritim, zıtlık, denge, egemenlik-vurgu, birlik-bütünlük, çeşitlilik, armoni-uyum, ve oran-orantı ilkelerinden oluşmaktadır. Tasarım ilkelerinin ortak noktası her bir ilkenin birbiri ile bağlantılı olmasıdır. Tasarım öğelerinin (nokta, çizgi, form, renk, biçim vb.) birbirleri ile etkileşimli ve bütün bir şekilde düzenlenmesini sağlayıcı elemanlar olan tasarım ilkelerinin amacı kompozisyonda ideal bütünlüğü sağlamaktır. Bu çalışmada, Türk Patent Enstitüsü tarafından tescillenerek mahreç işareti almış 14 adet Bayat Türkmen Kilimi tasarım ilkelerinden tekrar, ritim, zıtlık, denge, egemenlik-vurgu, birlik-bütünlük, çeşitlilik, armoni-uyum ve oran-orantı ilkeleri açısından değerlendirilmiştir. Doküman sanatlarından biri olan kilim dokumalarında tasarım ilkelerinin kullanımı incelenerek, kilimlerde nasıl kullanıldığı açıklanmıştır. Bayat Türkmen kilimlerinin kendine has motif zenginliği, kompozisyon ve renklerinin orijinal olarak günümüzde yapılması ve yine bu kilimlerin tasarım ilke ve öğeleri açısından yorumlanabilmesi, her bir kilim çeşidinin kendine has sanatsal ürün olması araştırma konusunun seçiminde etkili olmuştur. Ülkemizde kilim dokumacılığında belirli bir ünü olan Bayat Türkmen kilimleri sanatsal ifadesi ile de farklı bir yere sahiptir. Kilimler hikayeleri ya da kullanılan motiflere göre “Avşar Güzeli”, “Ejder Kilimi”, “Başaklı”, “Seleser”, “Bindallı”, “Hayat Ağacı”, “Otağ”, “Bıtraklı”, “Konya Deseni”, “Saç Bağlı”, “Asarcık”, “Muskalı”, “Kütahya Kilimi”, “Kör Çiçek” gibi isimler almışlardır. Geçmişten gelen kültür zenginliğini kilimlerine ilmek ilmek işleyen Bayat yöre halkı kilimlerinde duygularını, yaşanmışlıklarını ve mesajlarını ifade etmiştir. Çalışma kapsamında incelenen kilimlerde hem motiflerin hem de renklerin tekrar edilmesi ile kompozisyonların oluşturulduğu görülmüştür. Bu tekrarlar ritmi, hareketi, dengeyi, zıtlığı ve egemenliği sağlayarak kompozisyonda ideal bütünlüğü oluşturmuştur. Aynı zamanda tasarım ilkelerinin bir arada kullanılması, farklı motiflerin ve renklerin kompozisyonlarda bulunması çeşitliliği zenginleştirerek tasarımlara hareket ve canlılık kazandırmıştır. Kilimlerde bazı motiflerin zeminde daha büyük ölçülerde gösterilmesi ile ya da kilimlere ismini veren motiflerin belli ölçü ve aralıklarla tekrar edilmesi ile vurgu yapılarak egemenlik ilkesi sağlanmıştır. Çalışma sonucunda tasarım ilkelerinin diğer plastik sanatlarda olduğu gibi kilimlerde de uygulandığı anlaşılmaktadır. Anadolu’da birçok yörede bulunan el dokuması kilimler tasarımsal açıdan incelendiğinde güncel sanat içerisinde en üst seviyede olduğu görülmektedir. İncelenen örneklerde, kullanılan motifler ve renklerdeki uyum kompozisyonlara mükemmel bir şekilde işlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kilim, Tasarım İlkeleri, Motif, Bayat, Afyon

* Doç. Dr. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Bolu/Türkiye, zbkalkanal@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4967-4164

THE EVALUATION OF THE COMPOSITIONS OF TURKMEN KILIMS IN BAYAT DISTRICT OF AFYON IN TERMS OF DESIGN PRINCIPLES

Abstract

Design's daily use items, clothing, handicraft products, interior and exterior architecture, books, etc. It is true that it is present in every conceivable life-related thing. Making compositions in accordance with design principles is more functional in terms of both ergonomic and personal tastes. Design principles consist of repetition, rhythm, contrast, balance, dominance-emphasis, unity-integrity, diversity, harmony-harmony, and proportion-proportion. The common point of design principles is that each principle is interconnected. The aim of design principles, which are elements that enable the arrangement of design elements (point, line, form, color, shape, etc.) interactively and in a whole way, is to provide ideal unity in the composition. In this study, 14 Bayat Turkmen Kilims, which were registered by the Turkish Patent Institute and received the sign of origin, were evaluated in terms of the design principles of repetition, rhythm, contrast, balance, dominance-emphasis, unity-integrity, diversity, harmony and proportion-proportion. The use of design principles in kilim weaving, which is one of the weaving arts, is examined and how it is used in kilims is explained. The originality of motifs, composition and colors of the old Turkmen rugs, the fact that these rugs can be interpreted in terms of design principles and elements, and that each rug type is a unique artistic product has been effective in the selection of the research topic. Bayat Turkmen rugs, which have a certain reputation in rug weaving in our country, have a different place with their artistic expression. According to the stories of the rugs or the motifs used, "Avşar Güzeli", "Ejder Kilimi", "Başaklı", "Seleser", "Bindallı", "Hayat Ağacı", "Otağ", "Bıtraklı", "Konya Deseni", "Saç Bağlı", "Asarcık", "Muskalı", "Kütahya Kilimi", "Kör Çiçek". The local people of Bayat, who weave the cultural richness of the past into their rugs, have expressed their feelings, experiences and messages in their rugs. It was observed that compositions were created by repeating both motifs and colors in the rugs examined within the scope of the study. These repetitions created the ideal unity in the composition by providing rhythm, movement, balance, contrast and dominance. At the same time, the use of design principles together and the presence of different motifs and colors in compositions enriched the diversity and brought movement and vitality to the designs. The principle of sovereignty has been ensured by emphasizing that some motifs are shown on the floor in larger sizes or by repeating the motifs that give the rugs their names at certain sizes and intervals. As a result of the study, it is understood that design principles are applied in rugs as in other plastic arts. When the hand-woven rugs in many regions of Anatolia are examined in terms of design, they seem to be at the highest level in contemporary art. In the samples examined, the harmony in the motifs and colors used is perfectly embroidered into the compositions.

Keywords: Rug, Design Principles, Motif, Bayat, Afyon

Giriş

Çok çeşitli kullanım alanına sahip dokumalar insanların yaşadıkları çevrenin iklim şartlarına bağlı olarak yapılmış ve günümüze kadar gelmiştir. Anadolu dokuma konusunda ürün ve kullanım alanı açısından zengin çeşitliliğe sahiptir. Geçmişten günümüze her biri birer sanat eseri niteliğinde motif ve kompozisyonları ile önemli bir yere sahip olan kilimler yöreden yöreye değişen kendine has özelliklere sahip bir dokuma çeşididir.

Afyonkarahisar ili Bayat ilçesinde dokunan karakteristik özelliğe sahip kilimler Bayat Türkmen Kilimi adını dokunduğu yörenin isminden almıştır. Bayat Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Kilim Atölyesi İşletmesi tarafından 28.04.2000 tarihinde Türk Patent Enstitüsüne başvuru yapılmış ve 10.06.2000 tarihinde Bayat Türkmen Kilimi mahreç işareti almıştır (URL-1). Türk Patent Enstitüsünün sayfasında mahreç işareti Türk Patent Enstitüsünün sayfasında mahreç işareti *“Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla belirli bir coğrafi alan ile özdeşleşmiş olan; üretim, işleme ya da diğer işlemlerinden en az birinin belirlenmiş coğrafi alan içinde gerçekleşmesi gereken ürünlerin konu olduğu coğrafi işaretlere “mahreç işareti” denir. Hammaddesi veya üretim, işleme aşamalarından bir tanesi yörede gerçekleşen bir ürün mahreç işareti olarak tescillendiğinde diğer üretim ve işleme aşamaları kaynaklandığı yöre dışında da gerçekleştirilebilir”* ifadesiyle açıklanmıştır (URL-2). Bayat Türkmen Kilimi mahreç işareti belgesine göre ürünün tanımı ve ayırt edici özellikleri, üretim metodu, Bayat Türkmen kilimi desenleri açıklanmıştır (URL-3). Mahreç işareti belgesine göre 12 farkı desen çeşidi bulunmaktadır. Bunlar, Avşar Güzeli, Saçbağı, Bindallı, Körççek, Hayat Ağacı, Başaklı, Bıtrıklı, Ejderhali, Seleser, Parmaklı, Konya ve Kütahya’dır. Bunlar haricinde çeşitli kaynaklardan edinilen bilgilere göre Otağ, Parmaklı, Asarcık, Örümcekli, Çamçalı, Muskalı gibi desen isimleri verilen kilimler de mevcuttur (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 28-41; Ölmez, 2005: 101-103; Urfalı, 2012: 207-211).

Oğuzların 24 boyundan biri olan Bayat Boyu Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubat (1203) döneminde bazı uç beyliklerin Afyon yöresine atanması ile başlar. İlk yerleşimleri eski köy olarak bilinen yerden bugünkü yerleşim alanına gelip yerleştikleri bilinmektedir (URL-4). Kaşgarlı Mahmud Divanü Lugaü’t Türk’t e Oğuz boyları listesinde Bayatlar’a dokuzuncu sırada yer vermiş ve damgasının şeklini de göstermiştir. Fahreddin Mübarekşah’ın Türk ve Oğuz boyları listesinde de Bayatlar zikredilmiştir. Reşidüddin ise listesinde Bayat’ı Bozak boyları arasında saymış ve boyun adına “devletli ve nimeti bol” şeklinde mana vermiştir. Yine aynı müellif Bayatlar’ın damgasını göstermiş, diğer üç boyla ortak olan ongununun (totem kuşu) şahin şölenlerdeki et paylarının “sağkarı yağrın” (sağ kürek kemiği) kısmı olduğunu bildirmiştir (Sümer, 1992: 218-219).

Tarihi Bayat Türkmen kilimleri yüzyıllardır ticari kaygılardan çok kızların çeyiz ihtiyaçları ve evler için dokunmuş; 1980’lerin sonunda Bayat Kaymakamlığı’nın uğraşlarıyla ticari bir boyut kazanmaya başlamıştır. Bayat kilimlerinin bu tarihe dek yalnız bireysel kullanımlar için olup dışarıya çok sonradan açılması ise kilimlerin yöreye özgü geleneksel özelliklerinin korunmasına yardım etmiştir (Şemin, 2019: 98).

Ölmez (2005), “Bayat İlçesinde Kilimcilik ve Üretilen Kilimlerin Bazı Teknolojik Özellikleri” isimli makalesinde *“Bayat ilçesinde atölyelerde kilim dokumacılığı yapılmaktadır. Atölyeler, Kaymakamlığa bağlı olarak, eskiden beri kilim dokumacılığı yapılan köyler belirlenerek bu yörelerde kurulmuştur. Atölyeler belediyeler ve muhtarlıklar tarafından tahsis edilmekte, binalara tezgâh montajı Kaymakamlık tarafından yapılmakta, üretilen kilimler ilçe merkezinde atölyenin de bulunduğu büyük bir mağazada satışa sunulmaktadır”* ifadelerine yer vererek yörede kilim dokumacılığının halen yapılıp pazarlandığına vurgu yapmıştır (Ölmez, 2005: 92).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı yöresel kilimlerde tasarım ilkelerinin nasıl uygulandığını görmek ve farklı bir bakış açısıyla yorumlamaktır. Ülkemizde birçok kendine has dokuma mahreç işareti ile tescillenmiştir. Bayat Türkmen Kilimleri de adını duyurmuş ve Türk Patent Enstitüsü tarafından tescillenerek mahreç işareti almıştır. Bayat Türkmen kilimlerinin kendine has motif zenginliği, kompozisyon ve renklerinin orijinal olarak günümüzde yapılması ve yine bu kilimlerin tasarım ilke ve öğeleri açısından yorumlanabilmesi, her bir kilim çeşidinin kendine has sanatsal ürün olması araştırma konusunun seçiminde etkili olmuştur.

Araştırmanın Önemi

Bayat Türkmen kilimlerinin literatür taraması sonucunda birçok araştırmaya konu olduğu görünmüştür. Fakat tasarım ilkeleri açısından incelenmediği göze çarpmıştır. Araştırmanın amacı kendine has özellikleri olan Bayat Türkmen kilimlerini tasarım ilkeleri açısından analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda 14 adet Bayat Türkmen kilimi tasarım ilkelerinden tekrar, ritim, zıtlık, denge, egemenlik-vurgu, birlik-bütünlük, çeşitlilik, armoni-uyum ve oran-orantı ilkeleri başlıkları altında incelenerek açıklanmıştır. Bu örnekler üzerinden açıklanan tasarım ilkelerinin kilim dokuma sanatında nasıl yer aldığını göstermek de çalışmanın amaçları arasındadır. Farklı bir bakış açısı ile kilimlerin kompozisyonlarını tasarım ilkeleri doğrultusunda inceleyen bu çalışma konu ile ilgili araştırma yapacak kişilere yol göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Materyal ve Metot

Çalışmada Afyon ili Bayat ilçesi Türkmen kilimleri tasarım ilkeleri açısından değerlendirmeye alınmıştır. Bu amaçla Afyon Kaymakamlığı ve Kaymakamlık bünyesinde kurulmuş olan kilim atölyesi yetkilileri ile görüşmeler sağlanmıştır. Afyon Kaymakamlığının yayınlamış olduğu Bayat kilimi ile ilgili katalog bilgileri ışığında atölye yetkilileri ile görüşmeler sonucunda gerekli veriler elde edilmiştir. Konu ile ilgili literatürde bulunan bugüne kadar yapılmış çalışmalar taranmıştır. Araştırma kapsamına alınan 14 adet Bayat Türkmen kiliminin tasarım ilkeleri açısından değerlendirmesi yapılarak sonuca ulaşılmıştır.

Tasarım Kavramı

Tasarım kavramını kısaca açıklamak gerekirse;

Türkçe sözlükte “*Zihinde canlandırılan biçim, tasavvur; bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı; daha önce algılanmış olan bir nesne veya olayın bilinçte sonradan ortaya çıkan kopyası*” (URL-5) olarak tanımlanan tasarım kısaca; sanatçının tüm belleğinde bulunan bilgi ve becerilerinin zihninde aldığı biçimleri bir kâğıda, bir objeye vb. dönüştürmesi işlemidir.

Tasarım kavramı tasar kelimesinden türemektedir. Tasarım, tasarlama sürecinin bir ürünü olup, “tasar” eyleminin sanatçının bilgi ve becerileri süzgecinden geçmesi ile oluşmaktadır. Kelime kökeni itibari ile incelendiğinde tasarım, yazmak eyleminden türetilen yazım kelimesinin benzeri bir şekilde, tasarlama eyleminin isimleştirilmiş halidir. Bunun yanı sıra tasarıya da dayanmaktadır. Tasarı, bir kimsenin yapmayı düşündüğü şey, olması ya da yapılması istenen bir şeyin tasarlama sonucu zihinde aldığı biçim olarak kullanılmaktadır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997: 1746).

Tasarım birçok öge ve ilkenin bir arada kullanılması ile meydana gelmektedir. En tesadüfi bir tasarımda bile, kaçınılmaz olarak yer alan birtakım elemanlar ögeler bulunmaktadır. Tasarlama, görsel elemanların tasarım ilkeleri doğrultusunda bir araya gelmesiyle tamamlanmaktadır. Tasarım ögeleri zihinde canlanan şekillerin tüm parçalarını tanımlarken, tasarım ilkeleri bu şekillerin fonksiyonel ve estetik anlamda bir araya gelişini belirleyen kurallardır (Atalayer, 1994: 111). Tasarım hemen akla gelen her şeyde vardır. Günlük kullanım eşyaları, giyim kuşam, el sanatı ürünleri, iç-dış mimari, kitaplar vb. akla gelecek her şeyde bir tasarım olduğu görünmektedir. Bu tasarımlar insanların görsel algısına hoş görünmesi amacıyla ya da daha ergonomik kullanım amacıyla yapılmaktadır. Kişinin bir ürünü ya da objeyi tasarlarken bilinçaltında bir amacı vardır. Gerek vermek istediği mesaj gerekse kullanım amacı gibi. Tasarımın özgün, fonksiyonel, kişi ya da bir yere ait, bir amacının olması beklenen niteliklerdir. Bunun yanısıra tasarım ilkelerine uygunluğu da önem taşımaktadır. Tasarım ilkeleri çeşitli kaynaklarda farklı şekillerde açıklanmış olmasına karşın ortak nokta her bir ilkenin birbiri ile bağlantılı olmasıdır. Tasarım öğelerinin (nokta, çizgi, form, renk, biçim vb.) birbirleri ile etkileşimli ve bütün bir şekilde düzenlenmesini sağlayıcı elemanlar olan tasarım ilkelerinin amacı kompozisyonda ideal bütünlüğü sağlamaktır.

Anadolu insanı ürettiği her biri sanat eseri niteliği taşıyan kilimler ile duygu ve düşüncelerini sözsüz ifade etmiştir. Aynı zamanda kilimlerin kompozisyonlarını kusursuz bir şekilde tasarlayarak dokumuştur. Bayat Türkmen kilimleri de buna en iyi örnek oluşturan kilimlerdir. Bayat Türkmen kilimlerinin her birinin farklı bir hikayesi vardır. Her bir kilimde motiflerin kullanımının da farklı bir anlamı vardır. Bayat Türkmen

kilimlerinde motiflerin ve renklerin, kompozisyonda yerleştiriliş biçimlerinin tasarım ilke ve öğelerine uygunluğu göze çarpmaktadır. Bu bakımdan incelenen örneklerde tasarım ilkelerinin açıklamaları yapılmıştır. Bayat Türkmen kilimlerini oluşturan dokuyucular tasarım üzerine herhangi bir eğitim almamış kişiler olarak tasarım ilkelerini kusursuz bir şekilde uygulamışlardır.

Tasarım İlkeleri

Çeşitli kaynaklarda tasarım ilkeleri; ritim ve hareket, denge, vurgu, kontrast, birlik (bütünlük), çeşitlilik (Buyurgan ve Buyurgan, 2007: 119-123; Alakuş ve Aydın, 2015: 3), armoni (uyum), ritim, örüntü, tamamlama, örtüşme, denge, zıtlık (kontrast), oran, baskınlık (vurgu), hareket, tekrar ve ekonomi (Yücel, 2018: 88) olarak sıralanmıştır. Tasarım ilkeleri kompozisyonlarda birbiri ile ilişkilidir. Çalışmada Afyon ili Bayat ilçesi Türkmen kilimleri tasarımın tekrar, ritim, zıtlık, denge, egemenlik-vurgu, birlik-bütünlük, çeşitlilik, armoni-uyum ve oran-orantı ilkeleri açısından incelenmiştir.

Tekrar: Temel tasarım ilkelerinden tekrar (yineleme) ilkesi Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisinde “Aynı örgeğin ya da ögenin bir düzen içinde art arda ya da yan yana kullanılması” olarak tanımlanmıştır (Erzen, 1997: 1944). Tasarımlarda kullanılan ögenin ya da motiflerin birden çok sayıda yan yana, arka arkaya, farklı şekillerde sıralanması tekrar ilkesini oluşturmaktadır. Tasarım bir öge ya da motifin tek başına tekrarı ile oluşturulabilirdiği gibi birden çok öge ve motifin grup şeklinde tekrarı ile de oluşturulabilmektedir.

Ritim: Ritim ilkesi, tasarımda öğelerin tekrarıyla, “hareketi” gösteren en temel tasarım ilkesidir (Abalı, 2020: 43). Ritim, sürekliliktir ya da benzer ve eşit parçaların tekrardan meydana gelen alışkanlıktır (Öztuna, 2007: 31). Ritim ilkesi tekrar ve zıtlık ilkeleri ile ilişkili olarak tasarımda kullanılan renklerle, öğelerin ve motiflerin kullanım şekilleri ile oluşturulabilmektedir. Tasarımda kullanılan öge veya motiflerin oluşturduğu bütünlük aynı zamanda ritim duygusunu da ön plana çıkarmaktadır. Kompozisyonda ritim kullanılması görsel olarak tasarıma hareketlilik ve canlılık katmaktadır.

Zıtlık: Temel tasarım ilkelerinde zıtlık, kullanılan öğelerin formu, rengi, yönü, dokusu, ölçüsü vb. ile verilebilmektedir. Dikkat çekilmek istenen ana öge ile zıtlık sağlanabileceği gibi yardımcı öğelerle de zıtlık oluşturulabilmektedir. Bu sayede zıtlık ilkesi tasarımda hareketliliği sağlayarak canlı bir görüntü oluşturabilmektedir. Zıtlık ilkesi tekrar ve denge ilkeleri ile düzenlendiğinde tasarım daha etkili olmaktadır.

Denge: Temel tasarım ilkelerinde denge tüm tasarım öge ve ilkelerinin birbirleri arasındaki bütünlüğü ile ilgilidir. Özsoy ve Ayaydın (2016) Görsel Tasarım Öge ve İlkeleri isimli kitaplarında “Konusu ne olursa olsun bir tasarımın gözü rahatsız etmemesi için dengeye ihtiyacı vardır. Denge, tasarımı oluşturan öğelerin düzenli dağılımıdır, bir anlamda görsel zıtlıkların birbiriyle denge içinde olması halidir. Denge, bütünlük kurar, kararlı ve kendinden emin olma hissi verir, bitmişlik hissi verir” ifadelerine yer vererek her tasarımda denge ilkesinin olması gerektiğini vurgulamışlardır (Özsoy ve Ayaydın, 2016: 191).

Egemenlik-Vurgu: Temel tasarım ilkelerinde egemenlik-vurgu kullanılan öğelerden bir veya birkaçının ölçü olarak diğerlerinden daha büyük kullanılması ile oluşturulabileceği gibi çeşitli tekrarlarla, formlarla, dokularla da sağlanabilmektedir. Gürer (1990) Temel Tasarım isimli kitabında egemenlik-vurgu ilkesi ile ilgili “Tasarımda cisimlerin önemlilik derecesi ile de egemenlik sağlanmaktadır. Egemenlik tasarımda vurgulanmak istenenin daha kolay anlatılmasını sağlamaktadır. Tasarıma hâkim olan eleman o tasarıma egemen olmuş demektir. Birlik, egemenlik ve denge tasarımda beraber etki eder. Elemanlar birbirleriyle karşıt veya kontrast ya da biri egemen durumda ise denge ve birlikten söz edilmektedir” ifadelerine yer vermiştir (Gürer, 1990: 89).

Birlik-Bütünlük: Temel tasarım ilkelerinden bütünlüğü sağlamak için diğer tasarım ilkeleri birlik içinde kullanılmalıdır. Tekrar, ritim, vurgu, zıtlık, denge tasarım ilkelerinin hepsi bütünlük ilkesinin içinde yer almaktadır. Becer (2011) İletişim ve Grafik Tasarım isimli kitabında bütünlük konusunda “Bir bütünlük oluşturmak için benzer şekiller bir yüzeyde tekrarlandığında, oluşturdukları dokuda bir ritim oluşur ve bu ritim tek tip ve sıra dışı olanı birleştirir. Birimler, kendi aralarında yarattıkları kontrastlarla yenilikçiliği ve tazeliği vurgular ve birlikte oluşturdukları doku bütünlüğü oluşturur” ifadeleri ile benzer şekillerin tasarımda ritim duygusu oluşturarak bütünlüğü sağladığını vurgulamıştır (Becer, 2011: 72).

Çeşitlilik: Tasarımı tekdüzelikten kurtarmak için çeşitlilik gereklidir. Çeşitlilik aynı olan öğelerin farklı şekillerde kullanılması ile sağlanabildiği gibi farklı öğelerle de sağlanabilmektedir. Tasarım ilkelerinden zıtlık ilkesi de çeşitlilik açısından kompozisyona canlılık kazandırmaktadır. Öztuna (2007) Görsel İletişimde Temel Tasarım isimli kitabında çeşitlilik konusunda “Bir ölçü de çeşitlilik, benzer olmayan öğelerle sağlanırken; birlik (bütünsellik), görsel özelliklerin benzerliğinden meydana gelir. Gereğinden fazla benzerliğin sıkıcılığı ve kontrol edilmeyen çeşitliliğin karmaşası arasındaki denge hem yaşamda hem de sanatta sürekliliği, dikkati ve canlılığı sağlar” ifadelerine yer vermiştir (Öztuna, 2007: 125).

Armoni-Uyum: Tasarımda armoni-uyum kullanılan öğelerin dengeli bir dağılımla yerleştirilmesi ile sağlanabilmektedir. Bunun yanı sıra büyük-küçük ve renk zıtlıklarının etkili bir şekilde kullanılması da tasarımı uyumlu hale getirmektedir. Gürer (1990) “Temel Tasarım” isimli kitabında “Tasarım elemanlarıyla resim düzlemi üzerinde anlamlı bir bağıntı ve anlamlı bir ifade birliği ararken kurulacak düzende elemanlar birbirinin tamamen aynısıysa “tekrar”, birbirine benzerse “armoni”, tamamen birbirinden biçim, ölçü, yön, değer, doku vb. yönlerden farklı ise “kontrast” vardır” ifadelerinde tekrar, armoni ve kontrast arasındaki farklılıkları ortaya koymuştur (Gürer, 1990: 78). Güven (2022) “Burdur Yöresi Ölümlük-Dirimlik Dokumalarının Tasarım İlkeleri ile Yorumlanması” isimli makalesinde “Bir kurgunun birimlerini birbiri ile ilişkilendiren etmenlerdir. Bir örüntü, örge ve renk yinelemeleri, miktarlarının etkin biçimde yerleşimi kurguda görsel uyumu yaratır. Renk Uyumları; Ton Armonisi; bir rengin açıktan koyuya olan ışıklanması ve gölgelenmesidir. Ayırtı (Nüans) Armonisi; ince bir ayırtıdır. Renklerin çok yakın değerlerle ilişkilerini ve geçişlerini belirtir. Karşıtlık (Kontrast) Armonisi; birbirlerine karşıt olan renklerden oluşur. Örneğin; sıcak renklerin egemenliği içinde soğuk renklerin en aza indirgenmiştir” diyerek armoni çeşitlerini açıklamıştır (Güven, 2022: 181).

Oran-Orantı: Tasarımda oran-orantı ilkesi kullanılan öğelerin boyutları, derinlikleri ve birbirleri arasındaki mesafeyi ifade etmektedir. Aynı zamanda oran-orantı tasarımda çeşitliliği de sağlamaktadır. Bir kompozisyonun içindeki elemanların birbiriyle ve kompozisyonun tümüyle, boyut olarak ilişkisine oran denir. Oran-orantı, değişik uzunluktaki iki çizginin birebirinden ne kadar uzun olduğu veya küçüğünün büyükte kaç kere var olduğunu araştırmaktan doğan bir sonuçtur (Çağlarca, 1995: 9). Uçar (2004) Görsel İletişim ve Grafik Tasarım isimli kitabında “Bir tasarımı algılamada insan gözü yapıların birbirleri ile olan dengesiz bağlantılarını arar. Bu arayış zıttından ve doğadan gelen dengesiz ilişki ile izah edilebilir. Tasarımını tüm parçaları ve bu parçaların birbiriyle ilişkili pozisyonu bakımından değerlendirilir ve bu ilişki orantı olarak tarif edilebilir” ifadeleri ile orantı kavramını açıklamaktadır (Uçar, 2004: 151).

Bayat Türkmen Kilimlerinin Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi

Görsel 1: Yörede “Avşar Güzeli” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 28).

Yörede “Avşar Güzeli” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimin zemini büyük ve küçük motiflerin dikey şekilde tekrarı ile oluşmuştur. Tasarımda bulunan ince ve kalın sütunlar yan yana tekrar edilmiş ve içlerindeki motifler tam tekrar edilerek tamamlanmıştır. Kilimin alt ve üst kısa kenarı yatay bordür şeklinde motiflerin tekrarı ile tüm yüzeyi ise hem motif hem de renk tekrarları ile oluşturulmuştur.

Ritim: Kompozisyonda motiflerin tekrar etmesi ritim ilkesinin göstergesidir. Tekrar eden motifler ve renkler kendi içinde ritmik bir denge sağlamıştır. Sütunların ince ve kalın olarak kullanılması ve içinde kullanılan motiflerin ve renklerin düzenli devam etmesi ritmi oluşturmuştur. Sütunların sağ ve sol kenarındaki zikzak şeklinde ve aralarında bulunan motifler kompozisyona hareket katarak ritmi oluşturmuştur.

Zıtlık: Kilimde büyük-küçük motifler sütunlar şeklinde dikey olarak sıralanarak ölçü zıtlığını oluşturmuştur. Kompozisyonda renk zıtlığı (krem rengi-kahverengi, mavi-turuncu, siyah-beyaz) dikkati çekmektedir. Tasarımda kullanılan ince-kalın sütunlar ölçü zıtlığını, sağ ve sol kenardaki farklı yönde yerleştirilen motifler de yön zıtlığını göstermektedir. Tasarımda kullanılan zıtlıklar kompozisyonda farklı bir etki yaratarak hareket kazandırmaktadır.

Denge: Tekrar eden ince ve kalın sütunlar ve sütunların içlerindeki sıralanan büyük-küçük motifler kompozisyonun tamamına bakıldığında dengeli bir şekilde oluşturulmuştur. Kilimdeki renklerin de dengeli bir şekilde kullanıldığı göze çarpmaktadır. Tasarımda kullanılan motifler sürekli tekrar edilerek tasarımda dengeyi sağlamıştır.

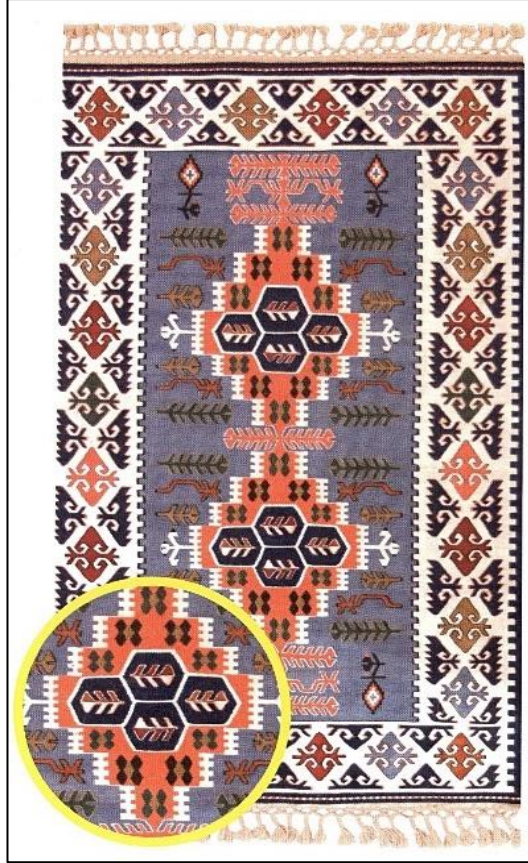
Egemenlik-Vurgu: Kilimde beyaz zemin içerisinde bulunan motifler daha çarpıcı bir şekilde ön planda tutulmuş ve egemenlik-vurgu sağlamıştır. Kompozisyonda kalın sütunlar ve sütunların zemininin açık renkte kullanılması tasarıma egemen olmaktadır.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamıştır. Kompozisyonda motiflerin yönü, ölçüleri, aralıkları tam tekrar etmiştir. Aynı zamanda kullanılan renklerin tekrar etmesi ile de bütünlük görülmektedir. Tasarımda bulunan iki ince sütunun içindeki tekrar eden motiflerin alt ve üst kenarında bulunan bordürlerde devam ettirilmesi de bir bütünlük sağlamıştır.

Çeşitlilik: Kilimde kullanılan tekrarlar, büyük-küçük motifler, renklerin zıtlığı tasarıma çeşitlilik katmıştır. Çeşitlilik aynı zamanda tasarıma dinamizm ve canlılık kazandırmıştır. Çeşitlilik zıtlıkla ilgili bir tasarım ilkesi olduğundan dolayı kompozisyon tekdüzelikten kurtulmuştur.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motifler ölçüleri, biçimleri, boyut ve renk zıtlıkları bütün olarak değerlendirildiğinde uyumlu olduğu görülmektedir. Yan yana tekrar eden sütunlar ve içlerindeki motiflerin yerleştiriliş biçimleri armoni-uyum yaratmıştır.

Oran-Orantı: Kilimde kullanılan kalın ve ince sütunlar ve içlerindeki motiflerin yerleştirilişi, dengeli dağılımı oran-orantı ilkesinin göstergesidir. Sütunların incelik ve kalınlıklarına göre motiflerin büyüklükleri ayarlanmıştır. Kompozisyonda motifler ve kullanılan sütunların orantılı bir şekilde yerleştirildiği görülmektedir. Kilimin geneline bakıldığında bütünlük ilkesinin uygulandığı görülmektedir. Bu sebeple tasarımında kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmıştır.

Görsel 2: Yörede “Ejder Kilimi” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 29).

Yörede “Ejder Kilimi” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimin zemini büyük ve küçük motiflerden oluşmaktadır. Kenar çerçeve şeklinde bordür birbirlerine karşılık gelecek şekilde aynı renk ve motiflerin tekrar etmesi ile oluşturulmuştur. Kenar bordürlerde motiflerin tam tekrarının yanı sıra boşlukları doldurmak amacıyla kullanılan yarım tekrarlar görülmektedir.

Ritim: Kilimde zemin ve kenar bordürde tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmuştur. Aynı zamanda bordürde bulunan büyük eli belinde motiflerinin arasında kullanılan birbirine karşılıklı gelen küçük eli belinde motifleri de ritim duygusunu hissettirmektedir. Dolayısı ile kilimin geneline bakıldığında ritim ve hareket söz konusudur.

Zıtlık: Kilimde motiflerin yönlerinde ve renklerinde zıtlık bulunmaktadır. Büyük-küçük motifler ve tasarımda zıt renklerin bir arada kullanılması (siyah-beyaz, mavi-turuncu) renk zıtlığının göstergesidir. Kilimin kenar bordürlerinde kullanılan eli belinde motifleri karşılıklı gelecek şekilde yerleştirilerek yön zıtlığı oluşturulmuştur.

Denge: Kilimde simetrik bir denge söz konusudur. Kilimin kompozisyonu ortadan dikey ve yatay ikiye ayrıldığında her bir parçanın eşit olduğu görünmektedir. Bu şekilde simetrik bir denge sağlanmıştır. Kompozisyona hâkim renkler turuncu ve mavidir. Burada da sıcak ve soğuk renklerin dengesi vardır.

Egemenlik-Vurgu: Kilimin yazılı kaynaklarda geçen hikayesinde “Selçuklu İmparatorluğunun büyüklüğünü ve gücünü ejderha ile bütünleştiren halk, bu kilime “ejder” adını vermiştir. Kilimin merkezinde kullanılan büyük geometrik şekiller Selçuklu İmparatorluğunun gücünü gösterir” (Bayat Kaymakamlığı, t. y.: 29; Urfalı, 2012: 211; URL-6) ifadesinde de görüleceği üzere kilimin merkezinde kullanılan iki büyük motif egemenlik- vurgu ilkesinin göstergesidir.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamıştır. Kilimin kenar bordürlerinin içinde bulunan sıralı motiflerin boşluklarına aynı motifin yarısı birbirine karşılık gelecek şekilde yerleştirilerek boşlukları tamamlamış ve bütünlük sağlamıştır. Bunun yanı sıra motiflerde kullanılan renklerde de bütünlük görünmektedir.

Çeşitlilik: Kilimde kullanılan büyük-küçük motiflerin tekrarları, renklerin zıtlığı çeşitlilik sağlayarak tasarımı zenginleştirmiştir. Çeşitlilik aynı zamanda tasarıma dinamizm ve canlılık katmıştır. Kilimde kullanılan farklı motifler çeşitliliği sağlamaktadır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renk zıtlıkları bütün olarak değerlendirildiğinde uyumlu olduğu görünmektedir. Kilimin zemininde bulunan iki büyük motifin boşlukları çeşitli motiflerle uyumlu bir şekilde yerleştirilmiştir. Kompozisyonun geneline bakıldığında farklı motiflerin farklı renklerde bir arada kullanılması tasarımda uyumun sağlandığının göstergesidir.

Oran-Orantı: Kilimde kullanılan motiflerin boyutları, yerleştiriliş mesafeleri ve dengeli dağılımı oran-orantı ilkesinin göstergesidir. Tasarımda kullanılan tüm motifler bütün olarak değerlendirildiğinde orantılı yerleştirildiği görünmektedir. Kilimin geneline bakıldığında kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmıştır.

Görsel 3: Yörede “Başaklı” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 30).

Yörede “Başaklı” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimin zemininde bereketi temsil eden başak motifleri aralıklı olarak tekrar edilmiştir. Kilimin dört kenarında yer alan bordürde çiçek motifleri sıralı bir şekilde tekrarlanmıştır. Tasarımın zemininde aynı motiflerin farklı yerlerde tekrar edilmesi kompozisyonu tekdüzelikten kurtararak hareket kazandırmıştır.

Ritim: Kilimde zemin ve kenar bordürde tekrarlanan renk ve motiflerde kendi içinde ve kompozisyonun tamamında ritim oluşturulmuştur. Zeminde kullanılan motiflerin farklı yerlerde tekrarı da kendi içinde ritmik dengeyi sağlamıştır.

Zıtlık: Kompozisyonun zemininde kullanılan başak motiflerinin yerleştiriliş düzeninde yön zıtlığı görülmektedir. Tasarımda zıt renklerin kullanımı (siyah-beyaz, mavi-turuncu) dikkat çekiciliği artırmıştır. Zeminde farklı yönlerde kullanılan motifler tasarıma hareket katmaktadır.

Denge: Kilimin kenar bordürlerinde simetrik, zemininde ise asimetric bir denge söz konusudur. Kenar bordürlerde düzenli bir tekrar görülmektedir. Zemini incelediğimizde motifler yüzeyde birbirinden farklı yerlerde yerleştirilerek asimetric denge oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Kilimde her iki dengenin kullanılması aynı zamanda tasarıma hareket etkisi de vermektedir.

Egemenlik-Vurgu: Kilimin ana teması başak motifleri olduğu için zeminde daha çok bu motif kullanılarak kompozisyonda egemenlik-vurgu oluşturulmuştur. Kilimin zemininde bulunan karmaşık yerleştirilmiş motiflerle de tasarıma vurgu yapılmıştır. Kilimin zemininde vurgulanmak istenen başak motifleri asimetric olarak yerleştirilmiştir.

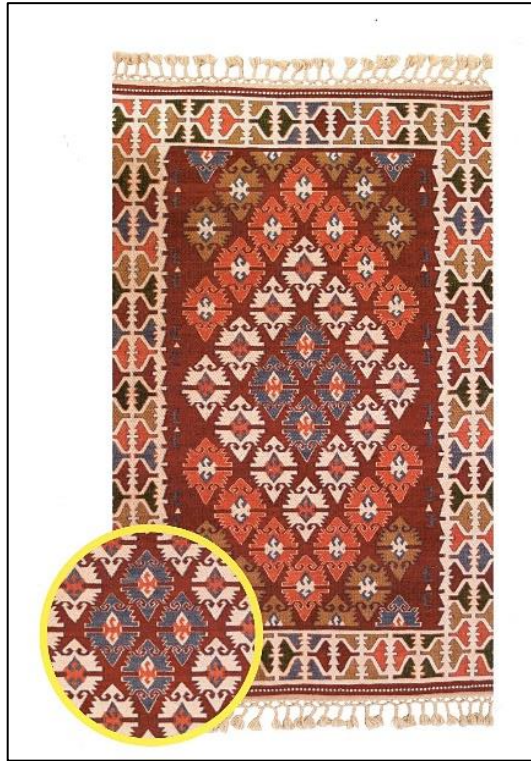
Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamıştır. Kullanılan renkler, motifler kendi içinde ritim oluşturmuş ve denge sağlanmıştır. Tasarımda kullanılan

motifler ve renkler birbirini tamamlayarak bütünlüğü oluşturmuştur.

Çeşitlilik: Kilimde kullanılan büyük-küçük motiflerin tekrarları, renklerin zıtlığı tasarıma çeşitlilik katmıştır. Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmıştır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renk zıtlıkları bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyumlu olarak bir bütün oluşturduğu görünmektedir.

Oran-Orantı: Kilimde kullanılan motiflerin boyutları, yerleştiriliş mesafeleri ve dengeli dağılımı oran-orantı ilkesinin göstergesidir. Tasarımda çeşitli motifler farklı aralıklarla yerleştirilmiştir. Kompozisyonda zemin ve kenar bordürlerde kullanılan motiflerin boyutlarının birbiri ile uyumlu olması tasarımın tamamı ile orantılıdır. Kilimin geneline bakıldığında bütünlük ilkesinin uygulandığı görünmektedir. Bu sebeple tasarımda kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmıştır.

Görsel 4: Yörede “Seleser” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 31).

Yörede “Seleser” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimin zemin ve bordürü aynı ölçülerde motiflerin tekrarı ile oluşturulmuştur. Zeminde bulunan motifler baklava dilimi şeklinde, kenar bordürü ise sıralı bir şekilde tekrar edilmiştir. Aynı zamanda renkler de tekrar edilmiştir. Zeminde bulunan motiflerde aynı renkler karşılıklı gelecek şekilde kullanılmıştır. Bu da kompozisyona hareket kazandırmıştır.

Ritim: Kilimde zemin ve kenar bordürde tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmuştur. Zeminde motifler baklava şeklinde kendi içinde ritmi oluşturmuş, bordürde bulunan motifler ise sıralı bir şekilde ritmik bir düzen sağlamıştır. Kompozisyonda motiflerde farklı renklerin kullanılması simetrik tekrar edilmesi görsel bir hareket kazandırmıştır. Kilimin zemininde oluşturulan motiflerin aynı, renklerin farklı kullanılması tasarıma ritim katmaktadır.

Zıtlık: Kilimin zemini yatay ikiye ayrıldığında motiflerin yerleştiriliş düzeninde yön zıtlığı görünmektedir. Kenar bordürlerde kullanılan motiflerin birbirine karşılık gelecek şekilde kullanılması yön

zıtlığını göstermektedir. Tasarımda kullanılan bu zıtlıklar kompozisyona hareket katmaktadır. Kilimin kompozisyonunda renk zıtlığı (krem rengi-kahverengi, mavi-turuncu) dikkati çekmektedir.

Denge: Kilimin genelinde tekrar eden motifler aynı ölçüde kullanıldığı için denge oluşturulmuştur. Kompozisyon dikey ve yatay ikiye bölündüğünde küçük farklarla simetrik denge sağlanmıştır.

Egemenlik-Vurgu: Kilimin orta zemininde bulunan baklava şeklinde sıralanmış eli belinde motifleri bir arada vurgulanarak egemenlik-vurgu ilkesini sağlamıştır. Kompozisyonun zeminindeki motiflerin farklı renklerde tekrarı da vurguyu sağlamaktadır.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamıştır. Kilimde kullanılan renkler, motifler kendi içinde ritim oluşturmuş ve denge sağlanmıştır. Tasarımda kullanılan motifler ve renkler birbirini tamamlayarak bütünlüğü oluşturmuştur.

Çeşitlilik: Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmıştır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengeyi sağlayarak çeşitliliği arttırmıştır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renk zıtlıkları bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyumlu olarak bir bütün oluşturduğu görülmektedir.

Oran-Orantı: Tasarımın zemininde kullanılan motifler belli aralıklarla yerleştirilmiştir. Kilimde kullanılan motiflerin boyutları, yerleştiriliş mesafeleri ve dengeli dağılımı oran-orantı ilkesinin göstergesidir. Kilimin geneline bakıldığında bütünlük ilkesinin uygulandığı görülmektedir. Bu sebeple tasarımda kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmıştır.

Görsel 5: Yörede “Bindallı” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 32).

Yörede “*Bindallı*” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimde zemin, iç ve dış kenar bordüründeki motifler tekrar edilerek kompozisyon oluşturulmuştur. Orta zeminde iki büyük motif, bordürlerde ise küçük motifler sıralı bir şekilde tekrar edilmiştir. Kompozisyonda belli aralıklarla renk tekrarları görülmektedir.

Ritim: Kilimde zemin ve kenar bordürde tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmuştur. Tasarımın ana unsuru olan zemindeki iki büyük motifin kenarlarına bütünleyici küçük motiflerin yerleştirilmesi de ritmi arttırmıştır. İçi içe görünen bordürlerde bulunan motifler düzenli renklerde yerleştirilmiştir. Bu da görsel anlamda ritmi oluşturmaktadır.

Zıtlık: Kilimin kompozisyonunda zıt renkler (siyah-beyaz, mavi-turuncu) kullanılarak renk zıtlığı sağlanmıştır. Kilimin dış kenar bordüründe tasarım yatay ikiye ayırıldığında yönlerinde zıtlık olduğu görülmektedir. Yön zıtlığı tasarıma hareket ve canlılık kazandırmıştır.

Denge: Kilimde simetrik bir denge söz konusudur. Kilimin kompozisyonu ortadan dikey ve yatay ikiye ayrıldığında her bir parçanın eşit olduğu görülmektedir. Bu şekilde simetrik bir denge sağlanmıştır. Kompozisyona hâkim renkler kırmızı, turuncu, yeşil ve mavidir. Burada da sıcak ve soğuk renklerin dengesi vardır.

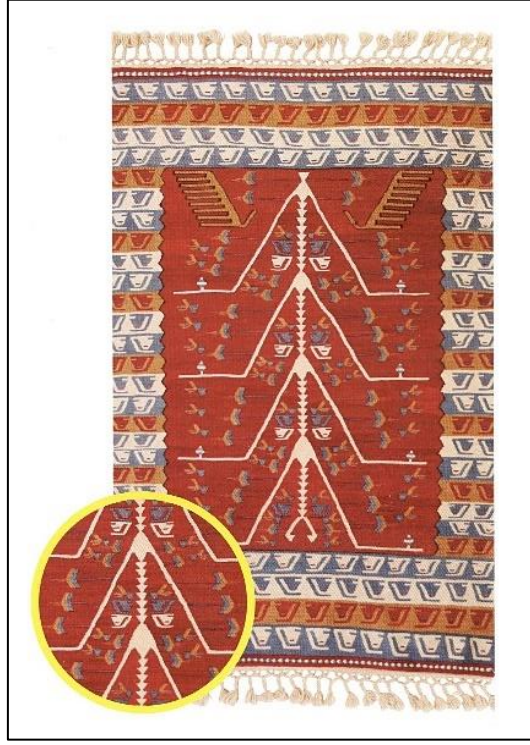
Egemenlik-Vurgu: Kilimin orta zemininde bulunan iki büyük motif egemenlik-vurgu ilkesini sağlamıştır. Tasarımda vurgusunun yapıldığı iki büyük motif kilimin tam ortasına yerleştirildiği için kompozisyonda daha fazla dikkat çekmektedir.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamıştır. Kilimin zemininde vurgu yapılan iki ana motifin kenarlarındaki boşlukların küçük motiflerle doldurulması da bütünlüğü sağlayarak tasarımı tamamlayıcı olmuştur. Kompozisyonda kullanılan ve tekrar edilen renkler de bütünlüğü sağlamaktadır.

Çeşitlilik: Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmıştır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengeyi sağlayarak çeşitliliği arttırmıştır. Tasarımın dış kenar bordüründe kullanılan yön zıtlığı da çeşitliliği sağlamaktadır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyumludur. Tasarımda kullanılan farklı renklerin uyumlu olarak kullanılması da güçlü bir tasarım yaratmaktadır.

Oran-Orantı: Tasarımın zemininde kullanılan iki büyük motif üst üste yerleştirilmiş ve motiflerin alt ve üstüne küçük motiflerle bağlantılar yapılmıştır. Bu bağlantılar zeminde motiflerin orantılı bir şekilde yerleştirilmesini sağlamaktadır. Kilimin kenar bordürleri belli aralıklarla oluşturulmuştur. Bu da kompozisyonda dengeyi sağlamaktadır. Kilimin geneline bakıldığında bütünlük ilkesinin uygulandığı görülmektedir. Bu sebeple tasarımda kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmıştır.

Görsel 6: Yörede “Hayat Ağacı” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 33).

Yörede “Hayat Ağacı” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimde zemin ve kenar bordüründeki motifler tekrar edilerek kompozisyon oluşturulmuştur. Orta zeminde kilimde kullanılan hayat ağacı motifini tamamlayıcı motifler belli bir düzende tekrar edilmiştir. Kilimin zemininde ve bordürlerinde tam tekrar ilkesiyle oluşturulmuş motifler görünmektedir. Bunun yanısıra aynı motifler de aynı renklerle tekrar edilmektedir.

Ritim: Kilimde zemin ve kenar bordürde tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmuştur. Kompozisyonda motiflerde farklı renklerin kullanılması simetrik tekrar edilmesi görsel bir hareket kazandırmıştır. Zeminde bulunan hayat ağacı motifinin yanında kullanılan küçük motiflerin yerleştiriliş biçimleri de ritmik bir düzen içerisindedir. Kilimin kenar bordüründeki bir sağa bir sola doğru sıralanmış motifler ritmik bir denge oluşturarak tasarıma hareket kazandırmaktadır.

Zıtlık: Kilimin bordürlerinde kullanılan motiflerin sıralı bir şekilde sağ ve sola doğru yerleştirilmesi tasarımda yön zıtlığını göstermektedir. Kompozisyonda motiflerin zıt yönde yerleştirilmesi tasarıma farklılık ve hareket kazandırmaktadır. Kilimin kompozisyonunda renk zıtlığı (krem rengi-kahverengi, mavi-turuncu) dikkati çekmektedir.

Denge: Kilimde simetrik bir denge söz konusudur. Zeminde bulunan hayat ağacı motifini ve ağaçtaki kuşları simgeleyen motifler ritmik bir denge oluşturmuştur. Kenar bordürlerindeki motiflerin her sırada bir sağa, bir sola dönük oluşturulması da dengeyi sağlamıştır. Kilimde aynı zamanda sıcak-soğuk renklerin bir arada kullanılması da dengeyi sağlayan unsurlardandır.

Egemenlik-Vurgu: Kilimde egemenlik-vurgu orta zeminde bulunan hayat ağacı üzerine odaklanmıştır. Kilimin isminden de anlaşılacağı üzere kompozisyon hayat ağacı üzerine kurgulanmış ve bu motif egemen olmuştur.

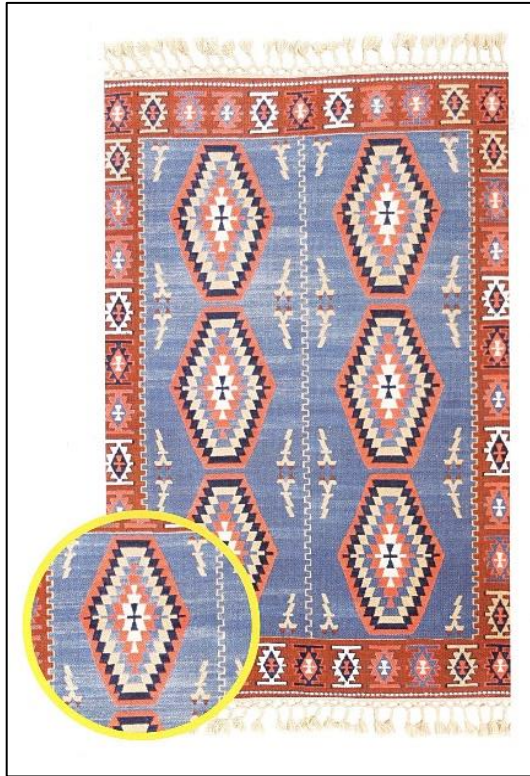
Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamıştır. Kilimin bordürlerinde kullanılan motiflerin sağ ve sola doğru yerleştirilmesi tasarımda bütünlüğü ve hareketi sağlamaktadır. Kilimin ortasında bulunan hayat ağacı motifinin tamamlayıcısı olan motifler zeminde ve

kompozisyonda kullanılan, tekrar edilen renkler de bütünlüğü sağlamaktadır.

Çeşitlilik: Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmıştır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengeyi sağlayarak çeşitliliği arttırmıştır. Tasarımın dış kenar bordüründe kullanılan yön zıtlığı da çeşitliliği sağlamaktadır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyumludur. Kompozisyonda kullanılan farklı renklerin uyumu güçlü bir tasarım yaratmaktadır. Kenar bordürlerde kullanılan zıt yöndeki motiflerin tekrarı tasarıma farklı bir armoni-uyum kazandırmaktadır.

Oran-Orantı: Kilimde kullanılan motifler ölçülü, düzenli, estetik ve orantılı yerleştirilmiştir. Kilimi çevreleyen kenar bordürleri belli aralıklarla oluşturulmuş ve dengeyi sağlamıştır. Kilimin zemininde bulunan hayat ağacı motifi tasarımın ortasına yerleştirilerek tasarım bu motifin etrafında şekillendirilmiştir. Tasarımda kullanılan tüm motifler orantılı dağıtıldığı için kompozisyonda denge oluşturulmuştur. Kilimin geneline bakıldığında bütünlük ilkesinin uygulandığı görülmektedir. Bu sebeple tasarımında kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmıştır.

Görsel 7: Yörede “Otağ” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 34).

Yörede “Otağ” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimin zemini iki parçaya bölünmüş ve zemin karşılıklı üç büyük motifin tam tekrarı ile oluşturulmuştur. Zeminde bulunan büyük motiflerin boşluklarına küçük motifler aralıklı tekrar edilmiştir. Dört bir kenarı çevreleyen bordüründe aynı motiflerin tekrarı görülmektedir. Zeminde ve bordürde aynı renkler karşılıklı gelecek şekilde tekrar edilmiştir.

Ritim: Kilimde zemin ve kenar bordürde tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmuştur. Zeminde bulunan yan yana dizilmiş büyük motifler, bordürde tekrarlanan küçük motifler ritim duygusunu

hissettirmektedir. Kompozisyonda motiflerde farklı renklerin kullanılması simetrik tekrar edilmesi görsel bir hareket kazandırmıştır. Zeminin orta ve iki yanında bulunan zikzak şekilleri kompozisyona ritim katmaktadır.

Zıtlık: Zeminde kullanılan büyük ve bordürdeki küçük motifler zıtlığı oluşturmuştur. Kilimde mavi-turuncu renkler kullanılmıştır ve bu da renk zıtlığını sağlamaktadır. Kilimin tamamında renk zıtlığı bulunduğu için kontrast bir denge söz konusudur. Tasarımda kullanılan zıtlıklar kompozisyonda farklı bir etki yaratarak hareket kazandırmaktadır.

Denge: Kilimde simetrik bir denge söz konusudur. Kilimin kompozisyonu ortadan dikey ve yatay ikiye ayrıldığında her bir parçanın eşit olduğu görünmektedir. Bu şekilde simetrik bir denge sağlanmıştır. Kompozisyona hâkim renkler turuncu ve mavidir. Burada da sıcak ve soğuk renklerin dengesi vardır. Tasarımda kullanılan motiflerin ölçüleri eşit olduğu için de dengeli bir dağılım söz konusudur.

Egemenlik-Vurgu: Kilimin zemininde mavi renk üzerinde kullanılan altı adet büyük motif egemenlik sağlamıştır. Kompozisyonun zemininde bulunan mavi renk tasarımda diğer renklerden daha çok kullanıldığı için renk üstünlüğü sağlamaktadır.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamıştır. Kilimin zemininde ve bordüründe kullanılan motiflerin dengeli bir şekilde dağılımı bütünlük oluşturmaktadır. Zeminde ve kompozisyonda kullanılan, tekrar edilen renkler de bütünlüğü sağlamaktadır.

Çeşitlilik: Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmıştır. Kilimin zemininde kullanılan altı adet büyük motif ve zeminin boşluklarında bulunan küçük motifler tasarıma farklılık katmaktadır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengelyi sağlayarak çeşitliliği arttırmıştır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyumludur. Kompozisyonda renk zıtlığı uygulandığı için renk uyumu kontrast bir denge yaratmaktadır.

Oran-Orantı: Kilimde kullanılan motifler ölçülü, düzenli, estetik ve orantılı yerleştirilmiştir. Kilimi çevreleyen kenar bordürleri belli aralıklarla oluşturulmuş ve dengelyi sağlamıştır. Kilimin zemininde bulunan altı adet birbirine paralel dizilmiş motif belli bir oranda yerleştirilmiştir. Kilimin geneline bakıldığında bütünlük ilkesinin uygulandığı görünmektedir. Bu sebeple tasarımda kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmıştır.

Görsel 8: Yörede “*Bitiraklı*” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 35).

Yörede “*Bitiraklı*” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimde zemin, iç ve dış kenar bordüründeki motifler tekrar edilerek kompozisyon oluşturulmuştur. Orta zeminde üç büyük pıtrak motifi ve bu motifleri çevreleyen iki bordürün içindeki motifler sıralı bir şekilde tekrar edilmiştir. Kompozisyonda belli aralıklarla renk tekrarları görülmektedir.

Ritim: Kilimde zemin ve kenar bordürde tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmuştur. Tasarımın ana unsuru olan zemindeki üç büyük motif üst üste, kenar bordürlerin içindeki motifler sıralı bir şekilde yerleştirilerek ritmik bir denge oluşturmaktadır. Kompozisyonda motiflerde farklı renklerin kullanılması simetrik tekrar edilmesi görsel bir hareket kazandırmıştır. Zeminin iki kenarında bulunan tarak motifleri kompozisyona ritim katmaktadır.

Zıtlık: Kilimin kompozisyonda renk zıtlığı (siyah-beyaz, mavi-turuncu, krem rengi-kahverengi) dikkati çekmektedir. Tasarımda kullanılan renk zıtlıkları kompozisyonda farklı bir etki yaratarak hareket kazandırmaktadır.

Denge: Kilimde simetrik bir denge söz konusudur. Kilimin kompozisyonu ortadan dikey ve yatay ikiye ayrıldığında her bir parçanın eşit olduğu görülmektedir. Bu şekilde simetrik bir denge sağlanmıştır. Tasarıma genel olarak bakıldığında kullanılan motif ve renklerin dengeli dağılımı söz konusudur.

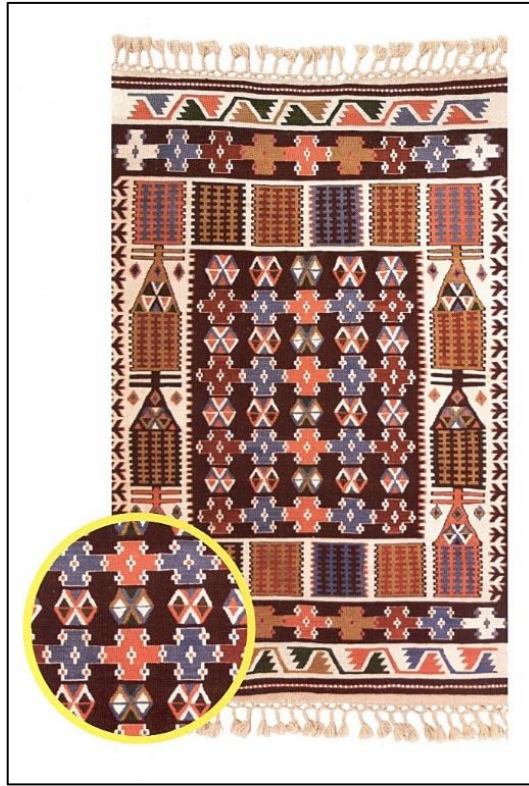
Egemenlik-Vurgu: Kilimin orta zemininde bulunan üç büyük pıtrak motifi egemenlik-vurgu ilkesini sağlamıştır. Tasarımda vurgusunun yapıldığı üç büyük motif kilimin tam ortasına yerleştirildiği için kompozisyonda daha fazla dikkat çekmektedir.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamaktadır. Kilimin zemininde vurgu yapılan üç ana motifin kenarlarındaki boşlukların küçük motiflerle doldurulması da bütünlüğü sağlayarak tasarımı tamamlayıcı olmuştur. Kompozisyonda kullanılan ve tekrar edilen renkler de bütünlüğü sağlamaktadır. Aynı zamanda kullanılan zıt renkler de bütünlük sağlayarak tasarımda dengeyi oluşturmaktadır.

Çeşitlilik: Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmıştır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengeyi sağlayarak çeşitliliği arttırmıştır. Zeminin iç kenar bordüründe kullanılan zıt renkler de tasarıma çeşitlilik katmaktadır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyumludur. Tasarımda uyumlu olarak kullanılan farklı renkler güçlü bir tasarım etkisi yaratmaktadır. Ayrıca tasarımda görsel bütünlük motif ve renklerin tekrar etmesi ile oluşturulmuştur.

Oran-Orantı: Kompozisyonda kullanılan motifler orantılı bir şekilde yerleştirilerek oran-orantı ilkesi sağlanmıştır. Tasarımın zemininde kullanılan üç büyük motif üst üste yerleştirilmiştir. Kenar bordürlerdeki motiflerin kendi içinde orantılı bir şekilde sıralandığı görülmektedir. Tasarımında kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmıştır.

Görsel 9: Yörede “Konya Deseni” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 36).

Yörede “Konya Deseni” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimde tasarım zemin ve kenar bordür motiflerin belirli şekilde tekrarı ile oluşturulmuştur. Zeminde motifler üst üste ve yan yana gelecek şekilde tekrar edilerek kilimin orta göbeğini, dikey ve yatay motiflerin tekrarı ise kenar bordürleri oluşturmaktadır. Kompozisyonda belli aralıklarla renk tekrarları görülmektedir.

Ritim: Kilimde zemin ve kenar bordürlerde tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmaktadır. Orta zeminde bulunan üst üste ve yan yana gelen küçük motifler hem renk tekrarı hem de aynı şekillerde olması ritmik bir denge sağlamaktadır. Kilimin alt ve üst kenar bordürlerinde bulunan iç içe geçmiş motifler hem renk hem de hareket bakımından ritim ilkesini zenginleştirerek tasarıma hareket kazandırmaktadır.

Zıtlık: Kilimin kompozisyonunda renk zıtlığı (krem rengi-kahverengi, mavi-turuncu) dikkati çekmektedir. Tasarımın genelinde krem rengi-kahverengi renklerin baskın olduğu görülmektedir. Kontrast

bir denge söz konusudur. Tasarımda kullanılan zıtlıklar kompozisyonda farklı bir etki yaratarak hareket kazandırmaktadır. Kilimin alt ve üst kenar bordürlerinde bulunan iç içe geçmiş motifler hem renk hem de yön bakımından zıtlık ilkesini zenginleştirerek tasarıma hareket kazandırmaktadır.

Denge: Kompozisyona hâkim renkler krem rengi ve kahverengidir. Zıt renklerin bir arada kullanılması kontrast dengeyi sağlamaktadır. Tasarımda kullanılan motiflerin ölçüleri eşit olduğu için de dengeli bir dağılım söz konusudur. Tasarım yukarıdan aşağı ikiye ayrıldığında simetrik bir denge sağlanmaktadır.

Egemenlik-Vurgu: Kilime genel olarak bakıldığında zıt renklerin yoğunlukta kullanıldığı görülmektedir. Tasarıma bu renkler egemen olmaktadır. Kilimde göz motifleri orta zemini oluşturmuştur. Alt ve üst kenar bordürde de bu motifler tekrar edilerek egemenlik-vurgu sağlanmıştır.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge oluşturmaktadır. Kilimin zemininde vurgu yapılan göz motifleri yan yana ve üst üste dizilerek bütünlük ilkesini sağlamıştır. Kompozisyonda kullanılan ve tekrar edilen renkler de bütünlüğü sağlamaktadır. Aynı zamanda kullanılan zıt renkler de bütünlük sağlayarak tasarımda dengeyi oluşturmaktadır.

Çeşitlilik: Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmaktadır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengeyi sağlayarak çeşitliliği arttırmaktadır. Kilimin genelinde ağırlıklı olarak kullanılan krem rengi-kahverengi renklerin yanı sıra turuncu-mavi tonlar tasarıma çeşitlilik katmaktadır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyum içerisindedir. Tasarımda uyumlu olarak kullanılan farklı renkler güçlü bir tasarım etkisi yaratmaktadır. Kompozisyonda görsel bütünlük motif ve renklerin tekrar etmesi ile oluşturulmuştur. Tasarımda zıt renklerin kullanılması kontrast dengeyi sağlayarak armoni-uyum oluşturmaktadır.

Oran-Orantı: Kompozisyonda kullanılan motifler orantılı bir şekilde yerleştirilerek oran-orantı ilkesi sağlanmıştır. Tasarımın zemininde kullanılan göz motifleri yan yana ve üst üste yerleştirilmiştir. Kenar bordürlerdeki motiflerin kendi içinde orantılı bir şekilde sıralandığı görülmektedir. Tasarımında kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmaktadır.

Görsel 10: Yörede “Saç Bağı” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 37).

Yörede “Saç Bağlı” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimde tasarım zemin ve kenar bordürlerinde bulunan motiflerin belirli şekilde tekrarı ile oluşturulmuştur. Zeminde üç adet kilime adını veren saç bağı motifi üst üste sıralanarak tekrar edilmiştir. Kilimin kenar bordürlerinde bulunan motiflerde belli aralıklarla renk tekrarları görülmektedir.

Ritim: Kilimde zemin ve kenar bordürlerde tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmuştur. Zeminde üç adet saç bağı motifi üst üste sıralanarak tekrar edilmiş ve ritmik dengeyi sağlamıştır. Kenar bordürlerinde bulunan motiflerde belli aralıklarla renk tekrarları oluşturularak ritim ilkesi sağlanmıştır. Kilimin bordürlerinin başlangıç ve bitiş noktalarına dikey olarak uygulanan tarak motifleri hareket hissi vererek ritim oluşturmaktadır.

Zıtlık: Zeminde kullanılan büyük ve bordürdeki küçük motifler zıtlığı oluşturmaktadır. Kilimde kullanılan siyah-beyaz kontrast renkler renk zıtlığını sağlamaktadır. Tasarımda kullanılan zıtlıklar kompozisyonda farklı bir etki yaratarak hareket kazandırmaktadır.

Denge: Kilimde simetrik bir denge söz konusudur. Kilimin kompozisyonu ortadan dikey ve yatay ikiye ayrıldığında her bir parçanın eşit olduğu görülmektedir. Bu şekilde simetrik bir denge sağlanmaktadır. Kompozisyonda kullanılan renkler de dengeyi sağlamıştır. Kompozisyonun geneli incelendiğinde kullanılan motiflerin yönü, renkleri, oran-orantı birbirleri ile uyumlu görünerek dengeli bir tasarım oluşturmaktadır.

Egemenlik-Vurgu: Kilim deseninde kullanılan saç bağı motifi genç kızların dile getiremediği evlenme isteğini belirtmek amacıyla yapılmıştır (Ölmez, 2005: 101; Urfalı, 2012: 208). Dolayısıyla zeminde bulunan üç adet saç bağı motifi kilimde egemenlik-vurgu ilkesinin göstergesidir.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamaktadır. Kilimin zemininde vurgu yapılan saç bağı motifleri üst üste dizilerek bütünlük ilkesini sağlamaktadır. Kompozisyonda kullanılan ve tekrar edilen renkler de bütünlüğü oluşturmaktadır. Tasarımın genelinde iç içe geçmiş bordürler ve bordürlerin içinde belli aralıklarla ve renklerle sıralanan motifler bütünlüğü sağlayarak tasarıma hareket kazandırmaktadır.

Çeşitlilik: Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmaktadır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengeyi sağlayarak çeşitliliği arttırmaktadır. Kilimin ortasında bulunan saç bağı motiflerinin farklı renklerde kullanımı da çeşitliliği sağlamaktadır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyum içerisindedir. Kompozisyonda uyumlu olarak kullanılan farklı renkler güçlü bir tasarım etkisi yaratmaktadır. Ayrıca tasarımda görsel bütünlük, motif ve renklerin tekrar etmesi ile oluşturulmuştur. Kilimin bordürlerinde kullanılan motifler kendi içinde ve tasarımın genelinde armoni-uyum ilkesini sağlamaktadır.

Oran-Orantı: Kompozisyonda kullanılan motifler orantılı bir şekilde yerleştirilerek oran-orantı ilkesi sağlanmıştır. Tasarımın zemininde kullanılan saç bağı motifleri üst üste sıralanmıştır. Kenar bordürlerdeki motiflerin kendi içinde orantılı bir şekilde yerleştirildiği görülmektedir. Tasarımda kullanılan motiflerin birbiri ile kurduğu boyut ilişkisi de oran-orantı dengesini sağlamaktadır.

Görsel 11: Yörede “Asarcık” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 38).

Yörede “Asarcık” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimin zemininde bulunan büyük motifin alt ve üst kısmına ikişerli orta boy motif tekrar edilmiştir. Zeminin motifleri dışında kalan boşluklarda bulunan eğik çizgi şeklindeki motifler belli bir düzen içinde tekrar etmiştir. Aynı zamanda bu motiflerin renk tekrarları görülmektedir.

Ritim: Kilimin zemininde büyük motifin alt ve üst kısmında tekrar edilen motifler renk farklılıkları ile ritim oluşturmaktadır. Zemin motifleri dışında kalan alanda kullanılan eğik çizgi şekilleri kilimin genelinde ritmik hareket yaratmaktadır. Zemin motiflerinin kenar sınırında kullanılan zikzak ve tarak motifleri tasarıma hareket kazandırmaktadır. Kilimde kullanılan büyük göbek motifinin kenarında kullanılan çengel motifleri tekrar edilerek ritim ilkesi oluşturmaktadır.

Zıtlık: Kilimde zemin motifleri dışında kullanılan eğik çizgi şeklindeki motiflerde siyah-beyaz kontrast renkler kullanılmıştır. Zemin sınırlarında kullanılan krem rengi-kahverengi renklerde de zıtlık ilkesi görülmektedir. Kilim dikey ikiye ayrıldığında boşluklarda kullanılan eğik çizgi motifleri ters yönde sıralanmaktadır. Burada da yön zıtlığı görülmektedir.

Denge: Kompozisyonda kullanılan motifler belli bir ölçüde ve oranda tekrar edilmiş ve aynı zamanda renkler ile de denge oluşturulmuştur. Tasarımda hem simetrik hem de asimetrik denge kullanılmıştır. Kilimin zemin motifleri ortadan dikey ve yatay ikiye ayrıldığında her bir parçanın eşit olduğu görülmektedir. Zeminde simetrik bir denge söz konusudur. Zemin motiflerinin dışında kalan boşluklarda tasarım yatay ikiye ayrıldığında asimetrik bir denge oluşturulmuştur.

Egemenlik-Vurgu: Kilimde üstünlüğü sağlamak için zeminde bulunan motiflere vurgu yapılmıştır. Dolayısı ile egemenlik bu motiflerle oluşturulmuştur.

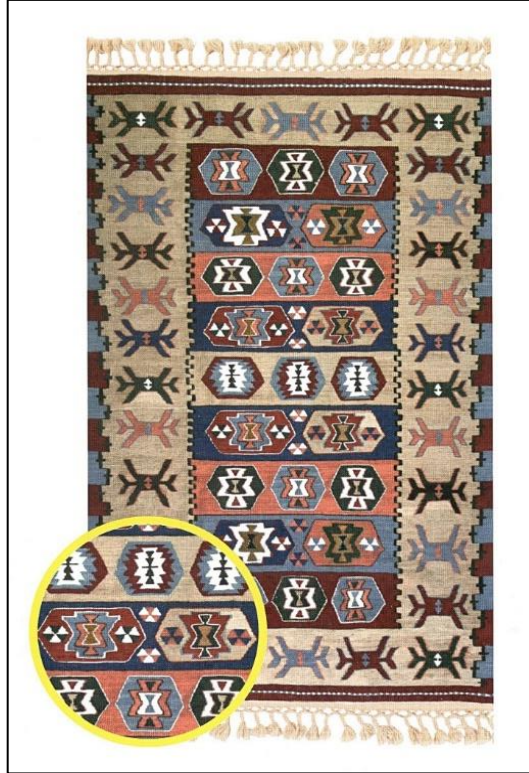
Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamaktadır. Kilimin zemininde vurgu yapılan motifler üst üste dizilerek bütünlük ilkesini oluşturmaktadır. Kompozisyonda kullanılan ve tekrar edilen renkler de bütünlüğü sağlamaktadır. Zeminin dışında kalan

boşluklarda bulunan eğik çizgi şeklindeki motifler belli bir düzen içinde tekrar edilerek tasarımın tamamlayıcısı olmuşlardır.

Çeşitlilik: Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmıştır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengeyi sağlayarak çeşitliliği arttırmaktadır. Zeminin dışında kalan boşluklarda bulunan eğik çizgi şeklindeki motifler belli bir düzen içinde tekrar edilerek çeşitliliği sağlamaktadır. Aynı zamanda eğik çizgilerde kullanılan siyah-beyaz kontrast renkler de çeşitliliği zenginleştirmektedir.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyum içerisindedir. Kompozisyonda uyumlu olarak kullanılan farklı renkler güçlü bir tasarım etkisi yaratmaktadır. Ayrıca tasarımda görsel bütünlük, motif ve renklerin tekrar edilmesi ile oluşturulmuştur. Kilimde kullanılan simetrik ve asimetrik denge tasarımın genelinde armoni-uyum ilkesini sağlamaktadır.

Oran-Orantı: Kompozisyonda kullanılan motifler orantılı bir şekilde yerleştirilerek oran-orantı ilkesi sağlanmaktadır. Tasarımın zemininde büyük motifin alt ve üstüne bulunan motifler belli bir mesafede yerleştirilerek bütünlüğü sağlamaktadır. Kilimde zeminin dışında kalan boşluklarda kullanılan eğik çizgi şeklindeki motifler belli bir düzen ve mesafede tekrar edilerek oran-orantı ilkesini oluşturmaktadır.

Görsel 12: Yörede “Muskalı” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 39).

Yörede “Muskalı” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilimin zemini yatay bordürlere yerleştirilen farklı motiflerin tekrarı ile oluşturulmuştur. Kompozisyonun dört kenarında bulunan bordürde aynı motifler belli bir renk düzeninde tekrar etmektedir.

Ritim: Kilimin zemin ve kenar bordüründe tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmaktadır. Zeminde bulunan yatay bordürlerin içlerine yerleştirilen motiflerin farklı renklerde ve biçimlerde olması görsel olarak ritmi oluşturarak tasarıma hareket katmaktadır. Zeminin sağ ve sol yanında bordür sınırında kullanılan tarak motifleri ritim oluşturmaktadır. Kilimin bordüründe kullanılan motiflerin renk düzeni de

ritmik bir denge yaratmaktadır.

Zıtlık: Kilimin kompozisyonunda renk zıtlığı (siyah-beyaz, mavi-turuncu, kahverengi-krem rengi) dikkati çekmektedir. Renk zıtlığı tasarımı monotonluktan kurtarmakta ve kompozisyona bir canlılık kazandırmaktadır.

Denge: Kompozisyonda kullanılan motifler belli bir ölçüde ve oranda tekrar edilmiş ve aynı zamanda renkler ile denge oluşturulmuştur. Tasarımın geneli biçim ve renk açısından incelendiğinde dengeli bir dağılım söz konusudur. Tasarımda zıt renklerin bir arada kullanılması kompozisyonda dengeyi sağlamaktadır.

Egemenlik-Vurgu: Kilimde yatay bordürlere yerleştirilen farklı motiflerin tekrarı ile oluşturulan zemine vurgu yapılmıştır. Zeminde kullanılan motiflerin farklı renklerde tekrar etmesi egemenliği sağlamaktadır.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamaktadır. Kilimin zemininde vurgu yapılan yatay bordürlere yerleştirilen farklı motifler birbirleri ile bütünlük ilkesini oluşturmaktadır. Kompozisyonun tamamında kullanılan ve tekrar edilen renkler de bütünlüğü sağlamaktadır. Kilimin dört kenarını çevreleyen bordürde motiflerin belli aralıklarla ve renklerle tekrarı ritmik bir denge yaratarak bütünlük ilkesini sağlamaktadır.

Çeşitlilik: Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmıştır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengeyi sağlayarak çeşitliliği arttırmaktadır. Yatay bordürlerin zeminlerinin farklı renklerde kullanılması da çeşitliliği sağlamaktadır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyum içerisindedir. Kompozisyonda uyumlu olarak kullanılan farklı renkler güçlü bir tasarım etkisi yaratmaktadır. Ayrıca tasarımda görsel bütünlük motif ve renklerin tekrar edilmesi ile oluşturulmuştur. Kilimde görsel bütünlüğün olması armoni-uyum ilkesinin kullanıldığının göstergesidir.

Oran-Orantı: Kompozisyonda kullanılan motifler orantılı bir şekilde yerleştirilerek oran-orantı ilkesi sağlanmıştır. Tasarımın zemininde tekrar eden yatay bordürlere yerleştirilen motifler belli bir oranda ve aralıklarla yerleştirilmiştir. Kilimin dört kenarını çevreleyen bordürde motifler belli aralıklarla tekrar edilmiştir. Kilimin geneline bakıldığında bütünlük ilkesinin uygulandığı görülmektedir. Bu sebeple tasarımda kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmaktadır.

Görsel 13: Yörede “Kütahya Kilimi” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 40).

Yörede “Kütahya Kilimi” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilim zemin ve kenar bordüründeki büyük ve küçük motiflerden oluşmaktadır. Kilimin en uçtaki alt ve üst iki kenar bordürü eli belinde motiflerinin bir aşağı bir yukarı bakacak şekilde tekrarlanması ile içte yer alan iki kenar bordürü motiflerin sıralı bir şekilde tekrar etmesi ile oluşturulmuştur.

Ritim: Kilimin zemin ve kenar bordüründe tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmaktadır. Zeminde bulunan büyük göbek motifinin kenarında kullanılan çengel motifleri tekrar edilerek ritim ilkesi görünmektedir. Bordürlerde dikey olarak yerleştirilen farklı motifler ve yatay olarak görünen sıralı aynı motifler tasarıma hareket kazandırarak ritim oluşturmaktadır. Kilimin alt ve üst iki kenar bordüründe eli belinde motiflerinin bir aşağı bir yukarı bakacak şekilde tekrarlanması da tasarıma ritmik bir hareket kazandırmaktadır. Bordürlerin dikey iki kenarında bulunan tarak motifleri kompozisyona ritim katmaktadır.

Zıtlık: Kilimin kompozisyonunda renk zıtlığı (krem rengi-kahverengi, mavi-turuncu) dikkati çekmektedir. Kilimin en uçtaki alt ve üst iki kenar bordüründe eli belinde motifleri bir aşağı bir yukarı bakacak şekilde tekrarlanmıştır. Burada da yön zıtlığı bulunmaktadır. Tasarım genel olarak incelendiğinde kullanılan zıtlıkların hareket etkisi kazandırdığı görülmektedir.

Denge: Tasarım dikey olarak ikiye bölündüğünde simetrik bir denge görünmektedir. Kompozisyonda zıt renklerin kullanılması da dengeyi sağlamaktadır. Kilimin yatay ve dikey bordürlerinde kullanılan birbiri ile aynı olan motiflerin boyutları da aynı şekilde kullanılmıştır. Burada da bir denge söz konusudur.

Egemenlik-Vurgu: Kilimin zemin deseni koç boynuzu ve çengel motiflerinin bir arada kullanılması ile oluşturulmuş ve kompozisyonda vurgu yapılarak egemenlik sağlanmıştır.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamaktadır. Kilimin zemininde bulunan büyük motifin alt ve üstünde kullanılan çengel motifleri hem zeminin boşluklarını doldurmakta hem de kullanılan motifi bütünleyici özelliğe sahip olmaktadır. Bordürlerde kullanılan motiflerin belli aralıklarla ve renklerle tekrarı ritmik bir denge yaratarak bütünlük ilkesini sağlamaktadır.

Çeşitlilik: Tasarımda farklı motiflerin bir arada kullanılması çeşitliliği artırarak canlılık kazandırmaktadır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengeyi sağlayarak çeşitliliği arttırmaktadır. Kilimin en uçtaki alt ve üst iki kenar bordüründe eli belinde motifleri bir aşağı bir yukarı bakacak şekilde tekrarlanarak tasarıma hareket etkisi kazandırarak çeşitliliği zenginleştirmektedir.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyum içerisindedir. Kompozisyonda uyumlu olarak kullanılan farklı renkler güçlü bir tasarım etkisi yaratmaktadır. Ayrıca tasarımda görsel bütünlük motif ve renklerin tekrar etmesi ile oluşturulmuştur. Kilimde görsel bütünlüğün olması armoni-uyum ilkesinin doğru kullanıldığının göstergesidir. Kilimin alt ve üst iki kenar bordüründe bir aşağı bir yukarı yerleştirilen eli belinde motifleri tasarıma hareket etkisi kazandırarak armoni-uyum yaratmaktadır.

Oran-Orantı: Kompozisyonda kullanılan motifler orantılı bir şekilde yerleştirilerek oran-orantı ilkesi sağlanmaktadır. Tasarımın bordürlerinde motifler belli bir oranda ve aralıklarla tekrar edilmiştir. Kilimin alt ve üst iki kenar bordüründe eli belinde motifleri bir aşağı bir yukarı bakacak şekilde belli bir mesafede tekrarlanmıştır. Kilimin geneline bakıldığında bütünlük ilkesinin uygulandığı görülmektedir. Bu sebeple tasarımda kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmaktadır.

Görsel 14: Yörede “Kör Çiçek” Adı Verilen Kilim (Bayat Kaymakamlığı, t.y.: 41).

Yörede “Kör Çiçek” Adı Verilen Kilimde Bulunan Tasarım İlkeleri;

Tekrar: Kilim iç içe tekrarlanmış bordürler ve motiflerden oluşmaktadır. Alt-üst kenar ve iki yan kenar bordürler motiflerin zemin ve kenar bordüründeki büyük ve küçük motiflerden oluşmaktadır. Kenar çerçeve şeklinde bordür birbirlerine karşılık gelecek şekilde aynı renk ve motiflerin tekrar etmesi ile oluşturulmuştur. Bordürlerin içlerindeki motifler aynı ölçülerde tekrar edilmiştir.

Ritim: Kilimin zemin ve kenar bordüründe tekrarlanan renk ve motifler ritim oluşturmaktadır. Zeminde bulunan dikdörtgen form içinde çiçek motifleri birbirine bağlantılı şekilde yerleştirilerek tekrar

edilmiş ve ritim oluşturulmuştur. Tasarımda zeminin kenarında bulunan dört adet kenar bordürünün her birinin içinde aynı motifler tekrar ettirilerek ritim ilkesi sağlanmıştır.

Zıtlık: Kilimin kompozisyonunda renk zıtlığı (krem rengi-kahverengi, mavi-turuncu) dikkati çekmektedir. Kilimin yeşil zemin üzerine bordüründe bulunan krem rengi motifler bir sağa bir sola sıralanmıştır. Burada yön zıtlığı oluşturulmuştur. Tasarımda hem renk hem de yön zıtlıklarının kullanılması kompozisyona hareket ve canlılık kazandırmaktadır.

Denge: Kilimin zemini ve bordürlerinde kullanılan motifler aynı düzende ve aynı ölçüde kullanılmıştır. Kompozisyonda kullanılan renklerin birbirleri ile dengesi ve motiflerin ölçüleri birbirleri ile denge oluşturmaktadır. Tasarım yatay ve dikey olarak bölündüğünde simetrik bir denge söz konusudur.

Egemenlik-Vurgu: Kilimin zemininde ortada içinde üst üste üç tekrar yapılan stilize edilmiş çiçek motifleri bulunan dikdörtgen forma vurgu yapılmıştır. Kilimin yöresel ismi kör çiçektir. Bu sebeple tasarımda egemenlik ve odak noktası çiçek motiflerinin bulunduğu kümelenmiş formlardadır.

Birlik-Bütünlük: Kilimde tekrarlanan motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamaktadır. Tasarımda kullanılan motifler ve renkler dengeli bir şekilde yerleştirilmiştir. Ayrıca motiflerin ve renklerin belli aralıklarla tekrarı da ritmik bir denge sağlayarak bütünlük ilkesini oluşturmaktadır.

Çeşitlilik: Kilimin zeminde bulunan dikdörtgen form içinde çiçek motifleri birbirine bağlantılı şekilde oluşturularak tekrar edilmiş ve ritim oluşturularak tasarıma çeşitlilik sağlamıştır. Tasarımda kullanılan farklı motifler çeşitliliği zenginleştirerek kompozisyona hareket ve canlılık kazandırmıştır. Aynı zamanda motiflerde kullanılan renkler tasarımda kendi içinde belli bir ritmik dengeyi sağlayarak çeşitliliği arttırmaktadır.

Armoni-Uyum: Kilimin kompozisyonunda kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyum içerisindedir. Kompozisyonda uyumlu olarak kullanılan farklı renkler güçlü bir tasarım etkisi yaratmaktadır. Ayrıca tasarımda görsel bütünlük motif ve renklerin tekrar etmesi ile oluşturulmuştur.

Oran-Orantı: Kompozisyonda kullanılan motifler orantılı bir şekilde yerleştirilerek oran-orantı ilkesi sağlanmıştır. Tasarımın bordürlerinde motifler belli bir oranda ve aralıklarla tekrar edilmiştir. Bu orantı tasarımda dengeyi sağlamaktadır. Kilimin geneline bakıldığında bütünlük ilkesinin uygulandığı görülmektedir. Bu sebeple tasarımda kullanılan motiflerin boyutları ve renkleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu olduğu için oran-orantı ilkesi sağlanmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde el dokumacılığında belirli bir ünü olan Bayat Türkmen kilimleri sanatsal ifadesi ile de farklı bir yere sahiptir. Geçmişten gelen kültür zenginliğini kilimlerine ilmek ilmek işleyen Bayat yöre halkı kilimlerinde duygularını, yaşanmışlıklarını ve mesajlarını ifade etmişlerdir. Afyonkarahisar ili Bayat ilçesinde dokunan bu kilimler Türk Patent Enstitüsünde tescillenmiş olması ve halen yörede dokunmaya devam edilmesi açısından büyük öneme sahiptir.

Bayat Türkmen kilimlerindeki motiflerin her birinin farklı bir anlama sahip olması, kilimlerin hikayeleri, ipliklerinin doğal yünden ve doğal boyalarla boyanarak elde edilmesi yine kilimleri özel kılan özelliklerindedir. Türklerin göçebe hayatında vazgeçilmez bir yere sahip olan en eski el sanatlarından kilimler kullanım kolaylığı, temizliği ve fonksiyonel olmasından dolayı günümüze kadar Anadolu halkının ortak mirası olarak gelmiştir.

Bu çalışmada, Türk Patent Enstitüsü tarafından tescillenerek mahreç işareti almış 14 adet Bayat Türkmen Kilimi tasarım ilkelerinden tekrar, ritim, zıtlık, denge, egemenlik-vurgu, birlik-bütünlük, çeşitlilik, armoni-uyum ve oran-orantı ilkeleri açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada, dokuma sanatlarından biri olan kilim dokumalarda tasarım ilkelerinin kullanımı incelenerek, kilimlerde nasıl kullanıldığı açıklanmıştır. İncelenen kilimlerin tamamında bu tasarım ilkeleri bulunmaktadır. Bunun sonucunda, tasarım ilkelerinin diğer plastik sanatlarda olduğu gibi kilimlerde de uygulandığı anlaşılmaktadır.

İncelenen kilimlerin hepsinde bulunan tasarım ilkelerinden tekrar ilkesi, kilimleri oluşturan motiflerin düzenli bir biçimde tekrar ettirilerek uygulanmıştır. Kilimler incelendiğinde tekrar edilen motiflerin kompozisyonda tekdüze olmasını engellemek amacıyla renkleri değiştirilerek belli bir hareket sağlandığı gözlemlenmiştir. Tasarım ilkelerinin birbiri ile bütünleştiği kilimlerde tekrarlar ritmi, hareketi, dengeyi, zıtlığı ve egemenliği sağlamıştır. İncelenen kilimlerde ritim ilkesi, kilimlerin kompozisyonlarında hem motiflerin hem de renklerin tekrar edilmesi ile ritmik bir denge sağlanarak oluşturulmuştur. Kilimlerin zemininde kullanılan farklı boyutlardaki motifler kenar bordürlerinde tekrar edilerek ritmi sağlamıştır. Kompozisyonlarda zıtlık büyük-küçük motiflerin kullanılması, sıcak-soğuk ve zıt renklerin bir arada kullanılması ile uygulanmıştır. Kilimlerin hemen hepsinde simetrik bir denge olduğu gözlemlenmiştir. Yatay-dikey veya düzensiz sıralanan motifler ritmik bir denge oluşturarak kompozisyonlar oluşturulmuştur. İncelenen örneklerin bazılarında hâkim renkler kullanılmış ve bu renkler diğer renklerle birlikte dengelenerek kullanılmıştır. Sıcak-soğuk ve zıt renklerin bir arada kullanılması da kompozisyonlarda dengeyi sağlamıştır. Kilimlerin birçoğu ortadan dikey ve yatay ikiye ayrıldığında her bir parçanın eşit olduğu görülmektedir. Bu şekilde simetrik bir denge sağlanmıştır. Egemenlik ilkesi ise daha çok kilimlerde vurgu yapılmak istenen motiflerin zeminde daha büyük ölçülerde kullanılması ile ya da kilimlere ismini veren motiflerin belli ölçü ve aralıklarla tekrar edilmesi ile verilmiştir. Kilimlerde tekrarlanan renkler ve motifler ritmik bir denge kurarak bütünlüğü sağlamaktadır. Kompozisyonlarda kullanılan farklı motifler ve renkler çeşitliliği zenginleştirerek tasarımlara hareket ve canlılık kazandırmıştır. Kilimlerin kompozisyonlarında kullanılan motiflerin ölçüleri, biçimleri, boyut ve renkleri bütün olarak değerlendirildiğinde birbirleri ile uyum içerisinde olduğu gözlemlenmiştir. İncelenen kilimlerin tamamında motifler orantılı bir şekilde yerleştirilerek oran-orantı ilkesi sağlanmıştır.

Tasarım ilkelerinin kilimlerin kompozisyonlarında bu denli sanatsal bir ifade olarak görünmesi, kilimleri tasarlayıp dokuyan kişilerin kendilerini kompozisyon, renk ve tasarım açısından geliştirmiş olduğunun ispatıdır. İncelenen örneklerde, kullanılan motifler ve renklerdeki uyum kompozisyonlara mükemmel bir şekilde işlenmiştir. Yörelere bulunan bu tarz kilimler tasarımsal açıdan incelenerek literatüre kazandırılmalıdır. Çalışmanın tasarımcılara geleneksel dokumalarla yeni tasarımlar oluşturmak açısından örnek oluşturarak faydalı olacağı düşünülmektedir. Tasarım ilkelerinin doğru ve net bir şekilde uygulanabilmesi bu konuda yapılmış araştırma ve sanatsal değerlerin incelenmesi ile mümkündür. Çalışmanın kilimler ve tasarım ilkeleri konularında araştırma yapacak kişilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- ABALI, A. (2020). *Piyale Paşa Camii Çinilerinin Tasarım İlkeleri Açısından Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- ATALAYER, F. (1994). “*Temel Sanat Öğeleri*”. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ALAKUŞ, A. O. ve AYDIN, B. (2015). “Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri Web Sayfalarına İlişkin Görsel Bir Analiz”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:14, Sayı:53, 1-22.
- BAYAT KAYMAKAMLIĞI. (T.Y.). *Kilim Diyarı Bayat*. Tanıtım Kitapçığı, Afyonkarahisar: Bayat Kaymakamlığı.
- BECER, E. (2011). “*İletişim ve Grafik Tasarım*”. (4.Baskı). Ankara: Dost Kitapevi.
- BUYURGAN, S. ve BUYURGAN, U. (2007). “*Sanat Eğitimi ve Öğretimi*”. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- ÇAĞLARCA, S. (1995). “*Renk ve Armoni Kuralları*”. İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- ECZACIBAŞI SANAT ANSİKLOPEDİSİ. (1997). Yapı-Endüstri Merkez Yayınları, ISBN: 9757438510, 9789757438519.
- ERZEN, J. (1997). “Yineleme”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Cilt 2, İstanbul: YEM Yayın.
- GÜRER, L. (1990). “*Temel Tasarım*”. İstanbul: İTÜ Yayınları.
- GÜVEN, H. N. (2022). “Burdur Yöresi Ölümlük-Dirimlik Dokumalarının Tasarım İlkeleri ile Yorumlanması”. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, Cilt15, Sayı 29, 171-194.

- ÖLMEZ, F. N. (2005). “Bayat İlçesinde Kilimcilik ve Üretilen Kilimlerin Bazı Teknolojik Özellikleri”. *Millî Folklor*, Yıl 17, Sayı 66, 90-104.
- ÖZSOY, V. ve AYAYDIN A. (2016). “*Görsel Tasarım Öge ve İlkeleri*”. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- ÖZTUNA, H. Y. (2007). “*Görsel İletişimde Temel Tasarım*”. İstanbul: Tibyan Yayıncılık.
- SÜMER, F. (1992). “Bayat”. *İslam Ansiklopedisi*, 5. Cilt, Türkiye Diyanet Vakfı.
- ŞEMİN, M. E. (2019). *Gördes, Milas, Eşme, Bayat Dokumacılarında Halı ve Kilimin Kültürel Yeri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UÇAR, T. F. (2004). “*Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*”. (3. Baskı). İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- URFALI, A. (2012). *Bayat Tarihi*. Ankara: Bayat Belediyesi.
- YÜCEL, Ş. (2018). “Tasarım İlkeleri Açısından Bir Yörük Halısının Analizi”. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, 87-106.

İnternet Kaynakları

- URL-1: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografisi-isaretler/detay/37892> (Erişim: 12.06.2022)
- URL-2: <https://ci.turkpatent.gov.tr/sayfa/co%C4%9Frafisi-i%C5%9Faret-nedir> (Erişim: 07.07.2022)
- URL-3: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/1d2ef270-496c-495b-b9a6-b089628a6985.pdf> (Erişim: 09.06.2022)
- URL-4: <https://www.bayat.bel.tr/tarihce> (Erişim: 09.06.2022)
- URL-5: <https://sozluk.gov.tr> (Erişim: 10.06.2022)
- URL-6: <http://www.bayat.gov.tr/kilimlerimiz> (Erişim: 10.06.2022)